HOOFDSTUK 5

Arbeidsmarkt, loon en werkloosheid

Economie · havo 5

IN DIT HOOFDSTUK LEER JE:

Personen, arbeidsjaren en participatie

Vraag en aanbod van arbeid

Minimumloon, cao en onderhandeling

Hoofdstukoverzicht

Centraal examen · D9, H4, A

Je vergelijkt mensen, banen en arbeidsuren en verklaart waarom vraag naar arbeid kan veranderen. Daarna beoordeel je minimumloon, cao en contracten met gevolgen voor beide partijen. De arbeidsmarktcijfers en bedrijven zijn fictief; de eenheden en definities staan bij iedere bron.

In dit hoofdstuk leer je:

5.1 Personen, arbeidsjaren en participatie

Ik kan arbeidsaanbod, arbeidsvraag, werkloosheid, participatie en p/a-ratio met de juiste noemer en eenheid bepalen.

5.2 Vraag en aanbod van arbeid

Ik kan verklaren hoe veranderingen van arbeidsvraag en arbeidsaanbod uurloon en werkgelegenheid beïnvloeden.

5.3 Minimumloon, cao en onderhandeling

Ik kan de invloed van arbeidsmarktinstituties op loon, arbeidsvraag, arbeidsaanbod en werkloosheid verklaren.

5.4 Arbeidsproductiviteit en loonkosten per product

Ik kan arbeidsproductiviteit en loonkosten per product berekenen en hun effect op de concurrentiepositie verklaren.

5.5 Vaste en flexibele contracten

Ik kan gevolgen van contractvormen voor werkgevers, werknemers, scholing en welvaart afwegen.

5.6 Werkloosheid verklaren

Ik kan frictie, mismatch, bestedingen, loonkosten, uitkeringsprikkels en structurele veranderingen als oorzaken van werkloosheid onderscheiden.

Test jezelf · 5

Werk zonder hints of antwoordmodellen. Gebruik alleen de nieuwe toetsbronnen die bij de vragen staan. Richttijd: 50 minuten. De toets telt 28 punten. Noteer bij berekeningen formule, invulling en eenheid; leg bij verklaringen de oorzaak-gevolgstappen uit. Een gewone rekenmachine mag. De modellen staan apart in het antwoordenboek.

Gebruik de antwoorden pas na het maken. Beoordeel open antwoorden met de criteria; een goede formulering kan verschillen van het model.

Bron EC05-T · Toets: havenregio Kreekmond

Fictieve HELDER-oefengegevens · Oorspronkelijke context voor HELDER. Bedragen, personen, instellingen en landen zijn fictief tenzij anders vermeld.

(1) Kreekmond is een fictieve regio met de meetdefinities uit dit hoofdstuk: werklozen zoeken actief en zijn beschikbaar. De potentiële beroepsbevolking is de bevolking van 15 tot 75 jaar. De tabel geeft één meetmoment. Vacatures zijn banen voor één persoon; de arbeidsvraag wordt hier in personen/banen uitgedrukt.

(2) Een handelsbedrijf in Kreekmond ziet buitenlandse bestellingen dalen en laat minder ploegendiensten draaien. Tegelijk betreden extra afgestudeerden actief de arbeidsmarkt. Voor een korte-termijnanalyse geldt een dalende arbeidsvraaglijn en een stijgende arbeidsaanbodlijn. Een nieuwe cao verhoogt de loonkosten zonder gelijktijdige productiviteitsstijging. De oude marktprijs ligt onder het nieuwe cao-uurloon.

(3) In deze oefencasus heeft iedere werkzame persoon precies één baan. Het aantal werkzame personen is daardoor gelijk aan het aantal bezette banen; vacatures blijven afzonderlijk te vervullen banen voor één persoon. Dat maakt de optelling in dezelfde eenheid voor de arbeidsvraag mogelijk.

Arbeidsmarkt Kreekmond

Grootheid	Omvang	Eenheid
Potentiële beroepsbevolking	80000	personen
Werkzame beroepsbevolking	48000	personen
Werkloze beroepsbevolking	4000	personen
Arbeidsvolume werkenden	36000	arbeidsjaren
Openstaande vacatures	2000	banen voor één persoon

Bron EC05-U · Toets: kabelmaker en contracten

Fictieve HELDER-oefengegevens · Oorspronkelijke context voor HELDER. Bedragen, personen, instellingen en landen zijn fictief tenzij anders vermeld.

(1) Kabelmaker Lint is fictief. Zijn producten en overige kosten zijn in beide jaren gelijkwaardig. Loonkosten omvatten alle brutolonen en werkgeverslasten. Gebruik de tabel voor de rekenvragen.

(2) Een werknemer kiest tussen een vast contract met vaste maanduren en een flexibel contract met wisselende uren. Bij beide is het uurloon gelijk. Het bedrijf heeft onzekere bestellingen en wil specialistische scholing financieren. Beoordeel voordelen en nadelen voor beide partijen, zonder juridische voorwaarden te veronderstellen.

(3) In dezelfde regio zoekt een pas afgestudeerde twee weken naar een passende eerste baan, terwijl vacatures bestaan. Een andere werkzoekende mist de opleiding voor de beschikbare banen. Een fabriek sluit een afdeling nadat een nieuwe machine het werk heeft overgenomen; elders komen banen voor monteurs bij. Een beleidsonderzoek meldt dat een deel van de werkzoekenden weinig extra besteedbaar inkomen overhoudt bij werkhervatting door uitkeringsverlies en reiskosten.

Kabelmaker per kalenderjaar

Grootheid	Jaar A	Jaar B
Productie (meters kabel)	300000	336000
Arbeidsvolume (arbeidsjaren)	12	12
Loonkosten per arbeidsjaar (€ per jaar)	37500	39375

Vragen

1 Bereken voor T de beroepsbevolking, arbeidsvraag en het werkloosheidspercentage. Rond het percentage af op twee decimalen.

Bron: EC05-T · 2 punten

2 Bereken in T bruto participatie en p/a-ratio. Leg de eenheid van p/a uit.

Bron: EC05-T · 3 punten

3 Neem in T alleen de daling van buitenlandse bestellingen. Geef de keten naar arbeidsvraag en evenwichtsloon bij gelijk aanbod.

Bron: EC05-T · 2 punten

4 Neem tegelijk de dalende bestellingen en extra afgestudeerden uit T. Is de richting van het evenwichtsloon in het gewone model zeker? Verklaar.

Bron: EC05-T · 2 punten

5 Waarom kan het nieuwe cao-uurloon uit T een arbeidsaanbodoverschot veroorzaken in de gegeven korte-termijnmarkt?

Bron: EC05-T · 2 punten

6 Een cao bevat naast loon ook scholingsafspraken. Leg uit hoe scholing het loonkosteneffect per product kan beperken.

2 punten

7 Bereken met U arbeidsproductiviteit en loonkosten per meter in beide jaren. Rond kosten af op drie decimalen.

Bron: EC05-U · 2 punten

8 Bereken op basis van U de procentuele verandering van loonkosten per meter op één decimaal en verklaar een mogelijk concurrentie-effect.

Bron: EC05-U · 3 punten

9 Weeg de contracten in U af: geef een voordeel van flexibiliteit voor het bedrijf en een voordeel van vaste uren voor de werknemer.

Bron: EC05-U · 2 punten

10 Leg uit waarom hetzelfde uurloon in U niet bewijst dat beide contracten dezelfde welvaart geven.

Bron: EC05-U · 2 punten

11 Classificeer bij U de pas afgestudeerde die kort zoekt en de werkzoekende die de opleiding mist. Benoem ook een passende aanpak voor de tweede.

Bron: EC05-U · 3 punten

12 Leg bij U uit waarom nieuwe technologie en een kleine netto opbrengst van werkhervatting via verschillende routes werkloosheid kunnen beïnvloeden. Waarom volgt er geen bewijs dat alle werkloosheid vrijwillig is?

Bron: EC05-U · 3 punten